

ภูมิปัญญาท้องถิ่นตาลโตนดของชุมชนตำบลห้วยกรด อำเภอสรรคบุรี จังหวัดชัยนาท

จutharตน์ นกแก้ว^{1*} และชินกร จิระจรรจิตกุล²¹คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม²คณะเกษตรและชีวภาพ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม

*Corresponding author: jutharat.n@chandra.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบทภูมิปัญญาท้องถิ่นตาลโตนดและรวบรวมประมวลองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นตาลโตนดห้วยกรด ใช้วิธีวิจัยแบบมีส่วนร่วม ผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นประชาชนในชุมชนตำบลห้วยกรด อำเภอสรรคบุรี จังหวัดชัยนาท หมู่ที่ 1 - 9 จำนวน 9,022 คน 2,710 ครัวเรือน เฉพาะหมู่บ้านที่มีการประกอบอาชีพตาล จำนวน 6 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1, 4, 5, 6, 7 และ 9 ที่ได้จากการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง รวมจำนวน 40 คน ครอบคลุม 3 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้ซึ่งเป็นปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำทางธรรมชาติ ผู้นำทางการ และผู้ปฏิบัติงานราชการส่วนท้องถิ่น กลุ่มผู้ปฏิบัติงานจริง ซึ่งเป็นผู้ทำอาชีพตาลและเคยทำอาชีพตาล และกลุ่มผู้เกี่ยวข้องซึ่งเป็นผู้ค้าขายและผู้บริโภคผลผลิตตาล เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม แบบสัมภาษณ์เจาะลึก และการจัดการความรู้โมเดลปลาทุ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) บริบทภูมิปัญญาท้องถิ่นตาลโตนดของชุมชนตำบลห้วยกรด อำเภอสรรคบุรี จังหวัดชัยนาท มีความเป็นพลวัต สามารถจำแนกได้ 3 ระยะ ระยะแรก เป็นช่วงการทำตาลคู่กับการทำนา ระยะที่สอง เป็นช่วงวิกฤตตาลห้วยกรด นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2523 - 2549 และระยะที่สาม เป็นช่วงรณรงค์การทำตาล ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550 - 2564 2) องค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นตาลโตนดของชุมชนตำบลห้วยกรด ประกอบด้วย ภูมิปัญญาการเพาะปลูก การขึ้นตาล การเก็บน้ำหวานจากช่อดอกตาล การทำอุปกรณ์และการดูแลอุปกรณ์ทำตาล การแปรรูปน้ำหวานจากดอกตาล และผลิตภัณฑ์จากต้นตาล การค้าขาย การบริโภคและภูมิปัญญาด้านระบบสังคม ผลการวิจัยเป็นประโยชน์ด้านวิชาการ ได้องค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นตาลโตนด และดำเนินนโยบายโดยใช้องค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นตาลโตนดเป็นข้อมูลและเครื่องมือสำหรับองค์กรท้องถิ่นในการวางแผน แก้ปัญหา พัฒนาเศรษฐกิจชุมชนทำให้ชุมชนเข้มแข็งและพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ : 1. ตาลโตนดห้วยกรด 2. ภูมิปัญญาท้องถิ่นตาลโตนด 3. องค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นตาลโตนดห้วยกรด 4. อาชีพทำตาล

Local wisdom in palmyra palm of Huai Krot sub-district community, Sankhaburi district in Chainat province

Jutharat Nokkaew^{1*} and Chinnakorn Jirakajornjaritkul²

¹*Faculty of Humanities and Social Sciences, Chandrakasem Rajabhat University,
Bangkok 10900, Thailand*

²*Faculty of Agriculture and Biological, Chandrakasem Rajabhat University,
Bangkok 10900, Thailand*

*Corresponding author: jutharat.n@chandra.ac.th

Abstract

The objectives of this research article were to study the context of local wisdom in palmyra palm and to collect the body of knowledge of Huai Krot's local wisdom in palmyra palm. The study was participatory research. The key informants were people in Huai Krot sub-district community, Sankhaburi district in Chainat province, villages no. 1 - 9, 9,022 people, 2,710 households, only villages with sugar palm occupation six villages, namely villages no. 1, 4, 5, 6, 7 and 9 were selected from a specific sample of 40 key informants covering 3 groups as follows: knowledge groups who are village sages, natural leaders, community leaders, and local government workers; groups of real practitioners who used to be palm sugar makers and those who still make palm sugar for a living; and related groups who are traders and consumers of palm sugar products from this area. The instruments were non-participant observation, in-depth interviews and knowledge management of the TUNA model using the method of discussion and exchange of knowledge. The data were analyzed by using content analysis. The results of the research were as follows: 1) the context of local wisdom in palmyra palm of Huai Krot sub-District community in Sankhaburi district, Chainat province was dynamic and could be classified into 3 phases. The first phase was the sugar palm trees cultivation period, the second phase was the Huai Khrot's sugar crisis from 1980 - 2006 and the third phase was the sugar palm tree cultivation campaign from 2007 - 2021; 2) the body of knowledge on local wisdom in palmyra palm of Huai Krot sub-district community consists of the knowledge of cultivation, climbing sugar palm trees, collecting nectar from palm flowers, making and taking care of equipment for palm sugar making, processing nectar from palm flowers and products from palm trees, trading, consumption and the palm sugar local wisdom in social systems. The results of the research can be used for academic purposes through knowledge of palm sugar local wisdom; and for policy making through using local knowledge and wisdom of palmyra palm as information and tools for local organizations in planning, solving problems, and developing community economics, making communities strong and self-reliant in a sustainable way.

Keywords: 1. Huai Krot palmyra palm sugar 2. Palmyra palm sugar local wisdom
3. Body of knowledge of Huai Krot palm sugar local wisdom 4. Palm sugar maker

บทนำ

ชุมชนตำบลห้วยกรด อำเภอสรรคบุรี จังหวัดชัยนาท เป็นชุมชนที่มีการทำนาคู่กับการทำตาล ซึ่งตาลถือเป็นไม้คู่บ้านคู่เมืองของตำบลห้วยกรดมาช้านาน ภูมิปัญญาท้องถิ่นตาลโตนดห้วยกรด เป็นภูมิปัญญาที่บรรพบุรุษสะสม และถ่ายทอดสืบต่อกันมา ถือเป็นทุนทางสังคมของชุมชนตำบลห้วยกรด น้ำตาลโตนดเป็นน้ำตาลที่มีคุณค่า มีชื่อเสียงและสามารถสร้างรายได้เสริมจากการทำนาให้กับชุมชนตำบลห้วยกรดได้เป็นอย่างดี อีกทั้งยังสามารถผลิตได้เองด้วยภูมิปัญญาของชุมชนเอง ปัจจุบันพบว่าต้นตาลได้ลดจำนวนลงอย่างต่อเนื่อง ซึ่งมีสาเหตุจากนโยบายของรัฐในการปรับโครงการการใช้ประโยชน์และจัดรูปที่ดิน เพื่อการผลิตข้าวและพืชไร่ นับแต่ช่วงปี พ.ศ. 2523 เป็นต้นมา ผลที่ตามมาคือ ชุมชนห้วยกรดเปลี่ยนจากการทำนาปีละ 1 ครั้ง สลับกับการทำตาล เป็นการทำนาปีละ 2 ครั้งแทน ส่งผลให้ชาวนาไม่มีเวลาทำตาลและส่วนใหญ่เลิกทำอาชีพตาล อีกทั้งการทำนาปีละ 2 ครั้ง ส่งผลทำให้ต้นตาลที่ปลูกตามคันนายืนต้นตาย เนื่องจากผืนนามีน้ำขังทั้งปี นอกจากนี้ ปัญหาการจัดรูปที่ดินยังส่งผลถึงคนที่ยังคงยึดอาชีพตาล ทำให้เกิดการขาดแคลนอุปกรณ์ในการทำตาล โดยเฉพาะพะอง กระบอกรองน้ำตาล ตอกรัดพะอง ฟืนที่ใช้เป็นเชื้อเพลิงในการเคี่ยวน้ำตาล ซึ่งในอดีตวัสดุเหล่านี้สามารถหาได้จากป่า เมื่อป่าถูกถากถางเป็นที่นา จึงต้องซื้อหาวัสดุอุปกรณ์ ซึ่งนอกจากหาซื้อยากแล้วยังมีราคาแพง ทำให้ต้นทุนการประกอบอาชีพตาลสูงขึ้น (Juijang, 2021) นอกจากนี้ การลดลงของต้นตาล ยังเกิดจากการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น การตัดถนน การสร้างคลองชลประทานที่ส่งผลต่อการตัดโค่นต้นตาล รายได้จากการทำอาชีพตาลก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้คนรุ่นหลังไม่สนใจประกอบอาชีพตาล เพราะช่วงนั้นอาชีพตาลทำรายได้ไม่มากเท่ากับอาชีพอื่น โดยเฉพาะอาชีพรับจ้าง คนรุ่นหลังจึงออกจากหมู่บ้านไปประกอบอาชีพรับจ้างนอกพื้นที่ (Khamrod, 2007)

ผลจากการลดจำนวนลงของต้นตาล ทำให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นตาลโตนดที่เป็นชุดความรู้ ความเชี่ยวชาญในการจัดการอาชีพตาลของชุมชนห้วยกรดเริ่มลดลงอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะการขึ้นตาลเพื่อเก็บน้ำตาลสด ที่เป็นน้ำหวานจากช่อดอกตาล สาเหตุมาจากคนรุ่นหลังไม่ประกอบอาชีพทำตาล เพราะคิดว่าเป็นอาชีพที่เสี่ยง กล่าวคือ การขึ้นตาลเพื่อเก็บน้ำหวานจากช่อดอกตาล นอกจากต้องเสี่ยงจากความสูงของต้นตาลโตนดแล้ว ยังต้องเสี่ยงกับน้ำหวานจาก

ช่อดอกตาลอีกว่าจะเก็บได้หรือไม่ (Juijang, 2021) ข้อมูลนี้มีความเกี่ยวข้องกับความสามารถเฉพาะบุคคลที่เป็นภูมิปัญญาของคนทำตาลแต่ละคน ที่ต้องเรียนรู้และสั่งสมประสบการณ์จนเกิดความชำนาญด้วยตนเอง รวมถึงความมีวินัย เพราะการเก็บน้ำหวานจากช่อดอกตาลต้องทำทุกวัน วันละ 2 ครั้ง หากวันใดไม่ขึ้นไปเก็บน้ำหวานจากช่อดอกตาล น้ำหวานจะบูดเสียเนื่องจากตาลแต่ละต้นมีลักษณะเฉพาะ ไม่สามารถปฏิบัติได้ในลักษณะเดียวกัน อีกทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่นตาลโตนดยังเป็นความรู้เฉพาะบุคคล ไม่มีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร เมื่อขาดการสืบทอดไปสู่คนรุ่นหลังจึงเกิดการสูญหาย นอกจากนี้ ยังมีสาเหตุอื่นที่สืบทอดมาและส่งผลกระทบต่ออาชีพทำตาลของคนห้วยกรด และส่งผลกระทบถึงการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นตาลโตนดห้วยกรด เช่น คนในพื้นที่ยังไม่เห็นถึงความสำคัญและวิกฤตการณ์สูญเสียภูมิปัญญาท้องถิ่นตาลโตนด ปัญหาการรวมกลุ่มของผู้ประกอบอาชีพผลิตน้ำตาลโตนด รวมถึงปัญหาราคาของน้ำตาลโตนดที่มีราคาสูงกว่าน้ำตาลมะพร้าวหรือน้ำตาลทราย จึงมีผู้ค้าบางรายนำน้ำตาลตาลโตนดไปผสมกับน้ำตาลทรายหรือน้ำตาลมะพร้าว ทำให้ส่งผลกระทบต่อคุณภาพและภาพลักษณ์ของน้ำตาลโตนดห้วยกรด

จากปัญหาดังกล่าว หลายฝ่ายทั้งภาครัฐ เอกชน และชาวชุมชนตำบลห้วยกรด เริ่มต้นตัวและตระหนักถึงการหาทางแก้ปัญหาจำนวนต้นตาลและอาชีพตาลโตนดที่กำลังสูญหายไปจากตำบลห้วยกรด โดยมีวิธีการต่าง ๆ เช่น การรณรงค์ปลูกตาลในพื้นที่สาธารณะ การถ่ายทอดภูมิปัญญาการทำน้ำตาลโตนดให้กับเยาวชน การเปลี่ยนการใช้ประโยชน์ต้นตาลจากการทำน้ำตาลเป็นการเก็บตาลอ่อนหรือลอนตาลขาย การใช้ต้นตาลเป็นวัสดุทำเฟอร์นิเจอร์ รวมทั้งการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการอนุรักษ์ตาลโตนด กลุ่มอนุรักษ์ตาลโตนดเพื่ออนุรักษ์ต้นตาลและน้ำตาลโตนดให้คงอยู่ในชุมชนของชาวตำบลห้วยกรด นอกจากนี้ในแผนพัฒนาสี่ปี (พ.ศ. 2561 - 2564) ของเทศบาลตำบลห้วยกรด (Huai Krot Subdistrict Municipality, 2017) ยังได้ระบุโครงการที่เกี่ยวข้องกับตาลโตนด ได้แก่ โครงการส่งเสริมการเรียนรู้ตาลโตนดหมู่ที่ 9 เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนกลุ่มเรียนรู้ตาลโตนด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกษตรกรและประชาชนได้เรียนรู้และอนุรักษ์ตาลโตนด โครงการอนุรักษ์ตาลโตนดเพื่อส่งเสริมและอนุรักษ์พืชเศรษฐกิจชุมชนของตำบลเป้าหมายเพื่อให้ราษฎรมีอาชีพเสริมหรือเป็นอาชีพหลัก และโครงการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น

เพื่อส่งเสริมการเชื่อมโยงและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลกับแหล่งเรียนรู้ในชุมชน และภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ที่ 6 ของมหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม ที่เน้นการวิจัยเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาท้องถิ่น โดยเลือกจังหวัดชัยนาทเป็นพื้นที่ทำการวิจัย เพื่ออนุรักษ์เผยแพรภูมิปัญญาท้องถิ่น

อย่างไรก็ตาม การแก้ปัญหาตาลโตนดดังกล่าว ยังไม่สามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม เนื่องจากเป็น การแก้ปัญหาที่ยังไม่ได้เกิดจากความร่วมมือของทุกฝ่าย โดยเฉพาะยังขาดการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องจากภาครัฐ ภูมิปัญญาตาลโตนดจึงมีความเสี่ยงต่อการสูญหายมากที่สุด เนื่องจากขาดผู้สืบทอดองค์ความรู้ในเรื่องการทำตาล จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการส่งเสริมภูมิปัญญาในระดับเร่งด่วน เพื่อสืบทอดฟื้นฟูให้ดำรงอยู่ เป็นต้นทุนทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชน ซึ่งจะช่วยให้เกิดการปลูกฝังเรียนรู้และถ่ายทอดสู่เยาวชนรุ่นถัดไป (Chuenkha, & Suphan, 2019)

นายวิชาญ จัยแจ้ง ปราชญ์ชาวบ้านด้านตาลโตนดและผู้นำชุมชนตำบลห้วยกรด ชี้ว่าควรเร่งสร้างและฟื้นฟูตาลโตนด ซึ่งเป็นทรัพยากรท้องถิ่น แทนการปลูกข้าวที่ทำให้เกิดความเสื่อมโทรม เมื่อเปรียบเทียบรายได้จากการทำนาและ การทำตาลแล้ว จะเห็นว่าการทำตาลรายได้ดีกว่าการทำนา (Juijang, 2021)

จากเหตุผลดังกล่าว จึงต้องมีการศึกษาบริบทภูมิปัญญาท้องถิ่นตาลโตนดและรวบรวมองค์ความรู้ภูมิปัญญาของท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการทำตาลโตนดของชุมชนตำบลห้วยกรด เพื่อให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นตาลโตนดด้านต่าง ๆ ได้รับการรวบรวม ประมวลผลเฉพาะที่เป็นองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นตาลโตนดของห้วยกรด เพื่อนำไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เผยแพร่และถ่ายทอดไปยังคนอื่น ๆ ต่อไป อีกทั้งเป็นการอนุรักษ์ให้คงอยู่เพื่อใช้เป็นเครื่องมือจัดการตนเองของชุมชน นำไปสู่การสร้างเศรษฐกิจชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเอง และสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนผ่านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นตาลโตนด โดยเฉพาะภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค COVID-19 ที่ยืดเยื้อ อาชีพทำตาล ถือเป็นอาชีพที่มีความเหมาะสม เป็นการประกอบอาชีพในครัวเรือนที่ส่งผลให้คนในครอบครัว ลูกหลาน ได้กลับมาอยู่ร่วมกัน ถือว่าเป็นอาชีพที่ทำให้ภูมิปัญญาด้านสังคม แข็งแกร่งขึ้น และยังทำให้เกิดเศรษฐกิจแบบพึ่งพาตนเอง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทภูมิปัญญาท้องถิ่นตาลโตนดของชุมชนตำบลห้วยกรด อำเภอสรรคบุรี จังหวัดชัยนาท
2. เพื่อรวบรวม และประมวลองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นตาลโตนดของชุมชนตำบลห้วยกรด อำเภอสรรคบุรี จังหวัดชัยนาท

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตเนื้อหา ศึกษาบริบทภูมิปัญญาท้องถิ่นตาลโตนด รวบรวมและประมวลองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นตาลโตนดของชุมชนตำบลห้วยกรดในความหมายเชิงรูปธรรมและนามธรรม

ขอบเขตผู้ให้ข้อมูล เป็นประชาชนในชุมชนตำบลห้วยกรด อำเภอสรรคบุรี จังหวัดชัยนาท หมู่ที่ 1 - 9 จำนวน 9,022 คน 2,710 ครัวเรือน เฉพาะหมู่บ้านที่มีการประกอบอาชีพทำตาล จำนวน 6 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1, 4, 5, 6, 7 และ 9 จำนวน 40 คน

ขอบเขตพื้นที่ พื้นที่หมู่ 1 - 9 ตำบลห้วยกรด อำเภอสรรคบุรี จังหวัดชัยนาท

ขอบเขตระยะเวลา ตั้งแต่วันที่ 15 มิถุนายน 2563 - 31 สิงหาคม 2564

การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องและกรอบแนวคิดการวิจัย

ความรู้เกี่ยวกับตาลโตนด ตาลโตนดเป็นพืชตระกูลเดียวกับปาล์ม มะพร้าว อินทผลัม คำว่า ตาล เป็นภาษาฮินดู มีถิ่นกำเนิดมาจากแอฟริกา ตาลโตนดถูกนำเข้ามายังประเทศไทยโดยขบวนเรือสินค้าของพ่อค้าอินเดีย ดังปรากฏต้นตาลจำนวนมากตามเมืองท่าของไทย เช่น คาบสมุทรสทิงพระ จังหวัดสงขลา อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี และขยายพันธุ์ทั่วประเทศรวมทั้งที่อำเภอสรรคบุรี จังหวัดชัยนาท ในประเทศไทยมีการเรียกชื่อตาลแตกต่างกันไปตามภูมิภาค เช่น ภาคกลาง เรียกว่า “ตาล” หรือ “ตาลโตนด” ภาคเหนือ เรียกว่า “ปลีตาล” ภาคใต้ เรียกว่า “โหนด” เป็นต้น (Kaensap, 2009)

ตาลโตนด 1 ต้น ประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ เริ่มจากยอดตาลเป็นส่วนบนสุดของต้นตาล ประกอบด้วยใบตาล ประมาณ 25 - 30 ใบ คอตาลเป็นส่วนถัดจากยอดตาล ลำต้นมีลักษณะตรงหรือโค้งเล็กน้อย สูงประมาณ 25 - 30 เมตร โคนต้นอวบใหญ่

วัดขนาดโดยรอบประมาณ 150 เซนติเมตร ผิวเป็นเส้นสีน้ำตาลเข้มและเหนียว เปลือกต้นตาลมีลักษณะขรุขระเป็นวงปล้องซ้อนกันตามใบตาลที่หลุดร่วง ใบตาลเป็นใบเลี้ยงเดี่ยว มีลักษณะยาวและใหญ่ กว้าง 50 - 70 เซนติเมตร ใบตาลประกอบด้วย 2 ส่วน ส่วนแรกเป็นก้านใบ หรือที่เรียกโดยทั่วไปว่า “ทางตาล” หรือ “ทางใบ” ยาว 1 - 2 เมตร มีหนามแหลมรอบทั้งสองด้านลักษณะเป็นฟันเลื่อย ขนาดไม่สม่ำเสมอ เรียก “คมตาล” ผิวของทางตาลด้านบนเรียก “หน้าตาล” ส่วนที่สองคือ “กาบตาล” เป็นก้านใบตอนโคนที่อยู่ติดกับลำต้นตาล มีลักษณะแบน ซึ่งหากเป็นกาบตาลที่แก่แต่ไม่แห้ง จะนำมาทุบจนได้เส้นใย นำไปใช้ประโยชน์ได้หลากหลาย ใบแต่ละใบจะมีใบย่อยแตกออกจากจุดเดียวกันที่ปลายก้านคล้ายใบพัด มีสีเขียวเข้มล้อมรอบลำต้น ปลายใบแหลม เมื่อใบแก่เต็มที่จะห้อยแนบลำต้นและร่วงหล่นลงทั้งก้านและใบ ใน 1 ปีจะแตกใบใหม่ประมาณ 12 - 15 ใบ หรือเฉลี่ยเดือนละ 1 ใบ รากตาลเป็นเส้นกลมยาว กระจุกลายมะพร้าวแต่ยังลึกลงไปในดินไม่แผ่ไปตามผิวดินเหมือนมะพร้าว ทำให้โคนล้มยาก ดอกตาลมีลักษณะเป็นช่อดอกตัวผู้และดอกตัวเมียแยกอยู่คนละต้น โดยมีกระโปงหุ้มอยู่ ภายในกระโปงมีช่อดอกประมาณ 10 - 15 ช่อ กระโปงจะออกเวียนรอบคอตาลประมาณ 10 - 15 กระโปง ช่อดอกตัวผู้มีลักษณะเป็นวงยาวประมาณ 30 - 40 เซนติเมตรในแต่ละวงมีดอกเล็กเรียกว่า “เกสรตาล” ดอกตัวผู้ไม่มีผลตาลแต่จะให้น้ำหวานจากช่อดอกเมื่อช่อดอกยังอ่อนอยู่ ส่วนช่อดอกตัวเมียให้ผลตาลและน้ำหวาน มีดอกน้อยกว่าดอกตัวผู้ มีลูกตาลอ่อน ๆ ติดที่ดอก เรียกว่า ทะลายตาล โดยตาล 1 กระโปงจะมี 1 ทะลาย 1 ช่อดอก และหนึ่งกระโปงเท่ากับหนึ่งทะลาย ในทะลายตาลจะมีผลตาลเล็ก ๆ ติดอยู่ ตาล 1 ต้น สามารถรองน้ำหวานได้ทุกปีติดต่อกันเฉลี่ยตามอายุต้นตาล 70 - 80 ปี ผลตาลมีเฉพาะตาลตัวเมีย โดยผลตาลจะออกเวียนรอบต้นตาล ระยะเวลารอกดอกถึงเก็บผลตาลได้จะใช้เวลาประมาณ 70 - 80 วัน ผลจะออกเวียนรอบต้นตามก้านใบ แต่ละช่อดอกจะให้ผลผลิตจำนวน 1 ทะลาย โดยใน 1 ทะลายจะให้ผลตาลประมาณ 10 - 15 ผล ผลตาลอ่อนมีหมวกหุ้มสีเขียวติดบนทะลายคล้ายมะพร้าว ส่วนผลตาลแก่มีสีน้ำตาลเข้มดำเป็นมัน ผลโตเท่ากับผลส้มโอ ภายในมีเส้นละเอียดเมื่อสุกมีสีเหลืองแก่และหอม เนื้อผลเป็นแป้งน้ำตาล เมล็ดตาลเป็นส่วนที่อยู่ภายในผลตาล ผลตาล 1 ผล มีส่วนประกอบ 3 ส่วน คือ เปลือกตาลมีผิวเรียบเป็นมัน เส้นใยละเอียด และกะลาแข็งหุ้มเมล็ด ในผลตาล 1 ผล ให้เมล็ดตาล ประมาณ

1 - 3 เมล็ด หรือเรียกว่า 1 - 3 เต้าตาล เมื่อปาดเปลือกตาลของผลตาลอ่อนออก จะเห็นลูกตาลอ่อนในเต้าตาล เรียกว่า “ลูกตาลสด” หรือ “ลอนตาล” มีเนื้อสีขาวใส นุ่ม รสหวานเย็น และเปลือกบาง มีน้ำอยู่ภายใน ขนาดลูกยาวประมาณ 3 นิ้ว กว้าง 2 นิ้ว และหนาประมาณ 0.5 นิ้ว (Nokkaew, 2021a)

องค์ความรู้ (body of knowledge) เป็นความรู้ในการทำบางสิ่งบางอย่างที่เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เกิดจากการถ่ายทอดประสบการณ์ หรือการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย ความรู้ ความฉลาด ไหวพริบ ความสามารถ ทักษะ ความเชื่อ ค่านิยม แนวคิด การดำเนินชีวิต ลักษณะขององค์ความรู้ มีทั้งลักษณะองค์ความรู้ที่อยู่ภายนอกบุคคล เช่น ความรู้ที่อยู่ในศาสตร์ต่าง ๆ เป็นความคิดรวบยอด หลักการ วิธีการ ที่อยู่ในสื่อบันทึกความรู้ และองค์ความรู้ที่อยู่ในตัวคน หรือผู้รู้ หรือภูมิความรู้ เป็นองค์ความรู้ที่ไม่สามารถอธิบายได้ หรืออธิบายได้ยากกว่าความรู้เหล่านั้นเกิดขึ้นได้อย่างไร เป็นองค์ความรู้ที่ไม่มีแบบแผนโครงสร้างแน่ชัด เกิดขึ้นกับตัวบุคคล และเป็นองค์ความรู้ที่เป็นสินทรัพย์ที่ทรงคุณค่า (Nokkaew, 2021b)

ภูมิปัญญาท้องถิ่น (local wisdom) ภูมิปัญญาเป็นองค์ความรู้ ความเฉียบแหลมที่เกิดจากบุคคลที่มีลักษณะใฝ่รู้ ใฝ่ดี ทำดี ช่วยแก้ปัญหาการประกอบอาชีพ ภูมิปัญญาเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชุมชนแต่ละท้องถิ่น ภูมิปัญญาเฉพาะท้องถิ่นนั้น ๆ เรียกว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น จัดเป็นสารสนเทศท้องถิ่นที่เป็นผลจากการใช้สติปัญญาของคนในท้องถิ่นที่เกิดจากประสบการณ์การเรียนรู้ มีการสะสมสืบทอดถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่งเพื่อใช้ในการแก้ปัญหาและพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ โดยมีการปรับเปลี่ยน เลือกสรรให้เหมาะสมกับชุมชนท้องถิ่นในแต่ละยุค ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีลักษณะที่เป็นทั้งรูปธรรมและนามธรรม เป็นองค์ความรู้รวมทั้งผนวกความเป็นศาสตร์และศิลป์เข้าด้วยกันจากความเชื่อมโยงความรู้ กิจกรรมทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน คนกับธรรมชาติ คนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ มีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในลักษณะการศึกษาตามอัธยาศัย มีเอกลักษณ์ในตัวเองในเชิงพื้นที่และวัฒนธรรม มีลักษณะเป็นพลวัตเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย

คำว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีการเรียกใช้คำอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น ภูมิปัญญาชาวบ้าน ภูมิปัญญาพื้นบ้าน สารสนเทศท้องถิ่น สารสนเทศชุมชน ความรู้ท้องถิ่น ข้อมูลท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย

เป็นต้น ชุมชนหรือท้องถิ่นเรียกบุคคลที่มีองค์ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นว่า ปราชญ์ชาวบ้าน ปราชญ์ชุมชน ครูภูมิปัญญา และถ่ายทอดด้วยความเชี่ยวชาญ เช่น ปราชญ์ชาวบ้านด้านการเกษตร เป็นต้น นอกจากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นบุคคล ในชุมชนท้องถิ่นมีแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาในรูปของ สถานที่ หรือพื้นที่เฉพาะ เป็นศูนย์เรียนรู้ชุมชน แหล่งเรียนรู้ ปราชญ์ชาวบ้าน เพื่อมีวัตถุประสงค์หลักในการเป็นสถานที่ ฝึกอบรมอาชีพให้กับชุมชนในท้องถิ่นนั้น

ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความสำคัญต่อชุมชน กล่าวคือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นสร้างความสมดุลระหว่างคนในชุมชนกับ ธรรมชาติ ทำให้ชุมชนมีปัจจัยสี่ในการดำรงชีพด้วยการ ใช้ทรัพยากรที่มีในท้องถิ่น ผสมกับองค์ความรู้ภูมิปัญญา ท้องถิ่นที่เป็นทรัพย์สินทางปัญญาของชุมชน ชุมชน ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นเครื่องมือจัดการตนเอง อันนำไปสู่ การพึ่งพาตนเอง สร้างรายได้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น ก่อให้เกิด เศรษฐกิจชุมชน สร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน ทำให้ชุมชน สามารถดำรงวิถีชีวิตตามยุคสมัยได้อย่างยั่งยืน

ภูมิปัญญาท้องถิ่นตาลโตนด (palmyra palm local wisdom) ตาลเป็นทรัพยากรท้องถิ่นของไทย มีการนำมาใช้ เป็นปัจจัยสี่ในการดำรงชีพตั้งแต่ในอดีต ภูมิปัญญาท้องถิ่น ตาลโตนด เป็นความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์การทำตาล เฉพาะท้องถิ่น ที่สั่งสมองค์ความรู้หรือภูมิปัญญาที่เป็นความรู้ ความรอบรู้ ความเฉียบคม ประสบการณ์ ทักษะ เทคนิค วิธีปฏิบัติ ตลอดจนแนวทางการดำเนินชีวิต ค่านิยม ความเชื่อ เกี่ยวกับตาลโตนด คนทำตาลที่ประกอบอาชีพทำตาล มานานจนมีความชำนาญ มีการสั่งสมองค์ความรู้หรือ ภูมิปัญญาที่เป็นความรู้ ความรอบรู้ ความเฉียบคม ประสบการณ์ ทักษะ เทคนิค วิธีปฏิบัติ ตลอดจนแนวทางการ ดำเนินชีวิต ค่านิยม ความเชื่อ เกี่ยวกับตาลโตนด ภูมิปัญญาดังกล่าวมีทั้งส่วนที่เป็นรูปธรรม เช่น การเพาะตาล การผลิตและแปรรูปผลผลิตจากตาลโตนด การค้าขายและ บริโภค และส่วนเป็นนามธรรมที่เป็นความเชื่อ ค่านิยม โลกทัศน์ ที่ถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นกระบวนการเกิดภูมิปัญญาของชุมชน คือ เรียนรู้สั่งสมความรู้ ถ่ายทอดผสมผสานกับภูมิปัญญา ของตนเอง มีการผสมผสานองค์ความรู้จากภายนอกที่เหมาะสม กับยุคสมัย

ภูมิปัญญาท้องถิ่นตาลโตนดเป็นองค์ความรู้ที่ทรงคุณค่า มีลักษณะวิถีแนวทางการปฏิบัติแตกต่างกันไปตามท้องถิ่น คนในชุมชนนำตาลมาใช้ประโยชน์ต่าง ๆ และใช้ภูมิปัญญา ท้องถิ่นตาลโตนดในการแก้ปัญหา พัฒนาอาชีพทำตาลผ่าน

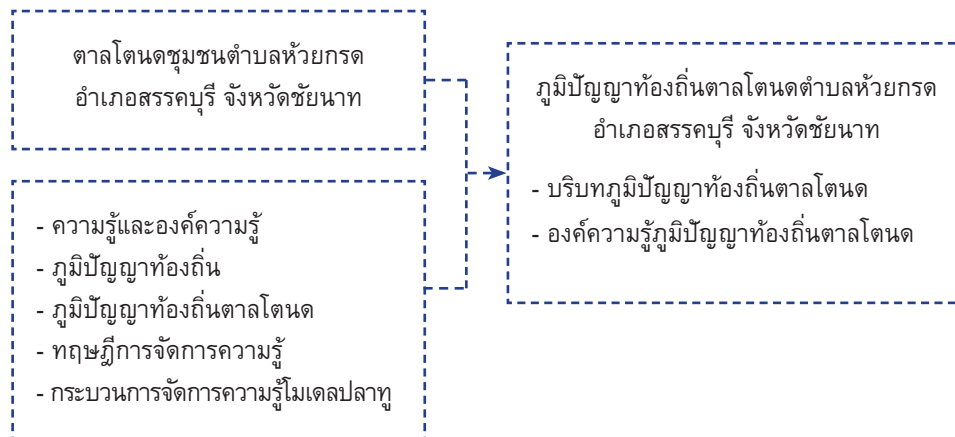
เทคโนโลยีพื้นบ้าน สร้างอาชีพจากตาลโตนดได้ตั้งแต่อายุ 35 - 70 ปี โดยไม่ต้องพึ่งพาเทคโนโลยีขั้นสูงแต่อย่างใด จนทำให้ตาลกลายเป็นพืชเศรษฐกิจที่สร้างรายได้กับชุมชน ท้องถิ่น

ทฤษฎีการจัดการความรู้ เป็นกระบวนการเพื่อการ ขยายต่อองค์ความรู้ที่อยู่ในตัวคน และความรู้ชัดแจ้งที่แสดง ให้เห็นการเพิ่มขึ้นของความรู้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เมื่อมีความรู้แล้วนำความรู้ไปใช้ ก็จะขยายความรู้ออกไป สู่ความรู้ใหม่ โยงกันไปเป็นเสมือนเกลียวความรู้ ทฤษฎีนี้ เปรียบเสมือนทฤษฎีของนาโนกะ (Nanoka) ที่เป็นทฤษฎี เกี่ยวกับความรู้หรือใช้คำว่า เซกิโมเดล (SECI model) กระบวนการจัดการความรู้ที่จะนำไปใช้ในบริบทของชุมชน ผู้วิจัยจะยึดรูปแบบของโมเดลปลาหู (TUNA model) เป็น กรอบแนวคิดในการวิจัย ดังแสดงในภาพที่ 1

สำหรับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาตาลโตนด ในประเทศไทย พบว่า งานวิจัยด้านตาลโตนดที่ตีพิมพ์เผยแพร่ ระหว่างปี พ.ศ. 2550 - 2563 มีจำนวน 23 รายการ เป็นงานวิจัย ที่ศึกษาตาลโตนดในจังหวัดเพชรบุรีมากที่สุด จำนวน 9 รายการ โดยเฉพาะพื้นที่อำเภอบ้านลาด ปรากฏงานวิจัย ที่ศึกษาตาลโตนดในตำบลถ้ำรงค์และตำบลบ้านทาน อำเภอบ้านลาด รองลงมาเป็นการวิจัยตาลในพื้นที่จังหวัดสงขลา จำนวน 7 รายการ โดยเฉพาะในคาบสมุทรอำเภอสตงพระ (Nokkaew, 2021b) นอกนั้นเป็นการศึกษาตาลโตนด ในจังหวัดอื่น เช่น จังหวัดฉะเชิงเทรา จังหวัดศรีสะเกษ จังหวัดพิษณุโลก เป็นต้น โดยมีงานวิจัยเพียง 3 รายการที่ ศึกษาตาลโตนดเฉพาะบนพื้นที่จังหวัดชัยนาท ได้แก่ งานวิจัยของ พัทธราดี คำรอด (Khamrod, 2007) รัตนพล ชื่นคำ และจริยา สุพรรณ (Chuenkha, & Suphan, 2019) และสถาพร ถาวรธวัช (Tawornatiwas, 2007) ทั้งนี้ จาก การศึกษาของ พัทธราดี คำรอด (Khamrod, 2007) ที่ศึกษา ความยั่งยืนของการผลิตน้ำตาลโตนดจังหวัดชัยนาท วงจร การผลิตน้ำตาลโตนด วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อแนวโน้มการ เปลี่ยนอาชีพผลิตน้ำตาลโตนด และเสนอแนวทางการความยั่งยืน ของการผลิตน้ำตาลโตนด พบว่า องค์ความรู้ในการผลิต น้ำตาลโตนด ประกอบด้วย การเพาะปลูก การใช้ประโยชน์ การสืบทอดภูมิปัญญาจากบรรพบุรุษ ฤดูกาลของการผลิต อุปกรณ์และขั้นตอนในการผลิต การปรับปรุงวิธีการผลิต และการเก็บรักษา ส่วนสถาพร ถาวรธวัช (Tawornatiwas, 2007) ได้ศึกษาการพัฒนาและถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับ เตาเคี่ยวตาลโตนดเพื่อยกระดับคุณภาพและความสามารถ

ในการผลิต ตำบลห้วยกรด อำเภอสรรคบุรี จังหวัดชัยนาท ซึ่งผลการวิจัยขยายไปสู่การจัดสร้างศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงการอนุรักษ์ตาลโตนด ส่วนรัตนพล ชื่นคำ และจริยา สุพรรณ (Chuenkha, & Suphan, 2019) ได้ศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดชัยนาทกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่าง

ยั่งยืนและการสร้างคุณค่าเพิ่มให้แก่ผลิตภัณฑ์ชุมชน พบว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นเด่นของชัยนาท 5 เรื่อง โดยภูมิปัญญาท้องถิ่น “วิถีตาล” อำเภอสรรคบุรี และอำเภอสรรพยา เป็น 1 ใน 5 เรื่อง และเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีความเสี่ยงในการสูญหายและต้องได้รับการพัฒนาในระดับเร่งด่วน

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Research: PR) เป็นการศึกษาชุมชน สมาชิกของชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการศึกษาในฐานะเป็นนักวิจัยชุมชนและคนในชุมชนตำบลห้วยกรดมีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัยในลักษณะการเรียนรู้ร่วมกัน ร่วมวิเคราะห์ปัญหา ร่วมจัดเก็บรวบรวมข้อมูลบริบทภูมิปัญญาท้องถิ่นตาลโตนด ร่วมตรวจสอบความถูกต้องและความครบถ้วนของข้อมูล และร่วมประมวลผลองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นตาลโตนด โดยมุ่งเน้นผลผลิตที่เป็นองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นตาลโตนดของชุมชน ซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย ดังนี้

1. **ผู้ให้ข้อมูลหลัก (key informants)** เป็นประชาชนในชุมชนตำบลห้วยกรด อำเภอสรรคบุรี จังหวัดชัยนาท เฉพาะหมู่บ้านที่มีการประกอบอาชีพตาล จำนวน 6 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1, 4, 5, 6, 7 และ 9 ที่ได้จากการเลือกแบบเจาะจง รวมจำนวน 40 คน ครอบคลุม 3 กลุ่ม คือ ผู้รู้ ผู้ปฏิบัติงานจริง และผู้ที่เกี่ยวข้อง

1.1 **ผู้รู้** หมายถึง กลุ่มคนที่เป็นผู้นำชุมชน/ภูมิปัญญาที่มีประสบการณ์ ความรู้ ความสามารถ สามารถให้ข้อมูลองค์ความรู้ตาลโตนดและภูมิปัญญาตาลโตนด อันนำไปสู่การตั้งประเด็น วิสัยทัศน์ คำถาม ปัญหาที่จะนำไปสู่การ

แลกเปลี่ยนเรียนรู้ของผู้ปฏิบัติงานจริง ประกอบด้วย กลุ่มคน 3 กลุ่ม กลุ่มแรกเป็นปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำทางธรรมชาติ ผู้เชี่ยวชาญตาลโตนด และผู้อาวุโสที่เกี่ยวข้องกับประวัติ พัฒนาการเกิดภูมิปัญญาตาลโตนด กลุ่มที่สองเป็นผู้นำชุมชน องค์กรชุมชน ที่รู้เรื่องตาลโตนดห้วยกรด และกลุ่มที่สามเป็นผู้บริหารหรือผู้ปฏิบัติงานในส่วนราชการท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับตาลโตนด

1.2 **ผู้ปฏิบัติงานจริง** หมายถึง เกษตรกร คนทำอาชีพตาลที่มีความเชี่ยวชาญ มีประสบการณ์การทำตาลโตนด มาจากหมู่บ้านต่าง ๆ ในตำบลห้วยกรด ที่มีครัวเรือนประกอบอาชีพทำตาลโตนดในปัจจุบัน และผู้ที่เคยประกอบอาชีพทำตาลมาก่อน

1.3 **ผู้ที่เกี่ยวข้อง** หมายถึง ผู้ประกอบอาชีพค้าขายผลผลิตจากตาลโตนด ผู้จำหน่ายน้ำตาลโตนดและผลิตภัณฑ์จากตาลโตนด และผู้บริโภคทั่วไปที่เป็นผู้ใช้ประโยชน์จากภูมิปัญญาตาลและผลผลิตจากตาลโตนด

2. **เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล** เป็นแบบสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม เพื่อใช้สังเกตกลุ่มผู้ประกอบอาชีพเกี่ยวกับตาลโตนด สำหรับเก็บข้อมูลวิธีการขั้นตอนการทำตาลโตนดเพื่อหาข้อมูลอื่น ๆ โดยการสังเกตกิจกรรม ประกอบด้วย ชื่อผู้สังเกต สถานที่สังเกต กิจกรรมที่สังเกต วันที่สังเกต และ

พฤติกรรมที่สังเกต ส่วนแบบสัมภาษณ์เจาะลึกแบบมีโครงสร้าง มีลักษณะเป็นข้อคำถามที่สามารถปรับเปลี่ยนเพิ่มเติมได้ตามการใช้งานในสถานการณ์จริง เพื่อใช้เป็นแนวการสัมภาษณ์กลุ่มผู้รู้ กลุ่มผู้ประกอบการอาชีพตาล กลุ่มผู้ที่เคยประกอบอาชีพตาล กลุ่มผู้ค้าขายน้ำตาลโตนดและผลิตภัณฑ์จากตาลโตนด และกลุ่มผู้บริโภคน้ำตาลโตนด การหาคุณภาพของเครื่องมือวิจัยโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คน ที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านการวิจัยแบบมีส่วนร่วม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และด้านการวิจัยเชิงพื้นที่ชุมชน จากนั้นนำเครื่องมือวิจัยมาปรับแก้และนำไปทดลองใช้กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในชุมชนที่มีความคล้ายคลึงกันกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่ใช้ศึกษาจริง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลและการตรวจสอบข้อมูล โดยการศึกษาเอกสาร การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม การทำเวทีสัมภาษณ์เจาะลึกรายกลุ่มและรายบุคคล เครื่องมือการจัดการความรู้โมเดลปลาหัว ด้วยกลวิธีการเสวนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การทวนข้อมูล เวทีสรุปและคืนข้อมูล ประมวลผลองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นตาลโตนด ตรวจสอบข้อมูลโดยใช้เทคนิคการตรวจสอบแบบสามเส้า ได้แก่ ด้านวิธีรวบรวมข้อมูล ด้านข้อมูล และด้านผู้วิจัย เก็บข้อมูลเรื่องเดียวกันจากการสังเกตควบคู่กับการสอบถามและการสัมภาษณ์เพื่อทวนสอบความถูกต้อง ด้านข้อมูล เก็บข้อมูลในเวลา สถานที่ และบุคคลต่างกันจนกว่าจะได้ข้อมูลที่เพียงพอถูกต้อง ครบถ้วน ด้านผู้วิจัย ทวนสอบคำตอบของผู้ให้ข้อมูลด้วยการเปลี่ยนคนสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล การศึกษาครั้งนี้ใช้การวิเคราะห์เชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) ข้อมูลที่ได้การสัมภาษณ์เจาะลึก และการจัดเสวนาการจัดการความรู้ที่ได้บันทึกเสียงและภาพไว้ นำมาจัดแบ่งเป็นประเด็นหลัก ประเด็นย่อย ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยและกรอบแนวคิดการวิจัย ข้อมูลบริบทภูมิปัญญาท้องถิ่นตาลโตนด นำมาสรุป สังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นตาลโตนดของตำบลห้วยกรด อำเภอสรรคบุรี โดยนำเสนอในรูปแบบข้อมูลเชิงพรรณนาและมีภาพประกอบ

ผลการวิจัย

บทความวิจัย เรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นตาลโตนดของชุมชนตำบลห้วยกรด อำเภอสรรคบุรี จังหวัดชัยนาท เป็นการนำเสนอผลการวิจัยที่เป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยเรื่องการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นตาลโตนดเพื่อการจัดการตนเองของชุมชนตำบลห้วยกรด อำเภอสรรคบุรี จังหวัดชัยนาท

ภายใต้วัตถุประสงค์ 2 ข้อ คือ 1) เพื่อศึกษาบริบทภูมิปัญญาท้องถิ่นตาลโตนดของชุมชนตำบลห้วยกรด อำเภอสรรคบุรี จังหวัดชัยนาท และ 2) เพื่อรวบรวมและประมวลองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นตาลโตนดของชุมชนตำบลห้วยกรด อำเภอสรรคบุรี จังหวัดชัยนาท ผลการวิจัยพบว่า

1. บริบทภูมิปัญญาท้องถิ่นตาลโตนดของชุมชนตำบลห้วยกรด อำเภอสรรคบุรี จังหวัดชัยนาท จำแนกตามพัฒนาการอาชีพทำตาลของชุมชนตำบลห้วยกรด เป็น 3 ระยะดังต่อไปนี้

1.1 ระยะแรก เป็นช่วงการทำตาลคู่กับการทำนา และทำตาลเป็นอาชีพเสริมสร้างรายได้ ชาวนาปลูกเพื่อเป็นหลักในการแบ่งเขตของคันนา หรือเพื่อเสริมความแข็งแรงให้กับดินในบริเวณที่มีการรดน้ำเข้านา ระยะนี้เป็นระยะของการสั่งสมประสบการณ์และความเชี่ยวชาญการทำตาล จนเกิดเป็นภูมิปัญญาตาลห้วยกรดสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น

1.2 ระยะที่สอง เป็นช่วงวิกฤติตาลห้วยกรดนับแต่ปี พ.ศ. 2523 เป็นต้นมา สามารถจำแนกเป็นวิกฤติด้านการเปลี่ยนแปลงที่ดินทำกินและสิทธิการใช้ประโยชน์จากที่ดินจากการจัดรูปที่ดิน กล่าวคือ นโยบายของรัฐในการปรับโครงการการใช้ประโยชน์และจัดรูปแบบที่ดินเพื่อการผลิตข้าวและพืชไร่ ส่งผลทำให้ต้นตาลมีจำนวนลดลงอย่างต่อเนื่อง เช่นเดียวกับอาชีพทำตาลที่มีจำนวนลดน้อยลง ต้นตาลที่ขึ้นในนาข้าวของเกษตรกรถูกโค่นทิ้งเพราะใบตาลร่วงหล่นทำความเสียหายให้นาข้าว วิกฤติการเปลี่ยนแปลงอาชีพ มีการไหลออกของแรงงานเกษตรกร กล่าวคือ ผู้คนในชุมชนหันไปประกอบอาชีพทำนาแทนอาชีพทำตาลคู่กับการทำตาล เนื่องจากอาชีพการทำนาทำได้ 2 ครั้งต่อปีและเก็บเกี่ยวผลผลิตเร็วกว่าอาชีพการทำตาล การเก็บนำหวานจากช่อดอกตาลสามารถเก็บเกี่ยวได้เพียง 5 เดือนต่อปี อีกทั้งต้องใช้เวลาลูกนานนับ 10 ปีขึ้นไป จึงเก็บเกี่ยวผลผลิตได้ นอกจากนี้อาชีพทำตาลยังเป็นอาชีพที่เสี่ยงเพราะต้องขึ้นต้นตาลที่มีความสูงและยังทำรายได้ไม่มากเท่ากับอาชีพรับจ้าง คนรุ่นหลังจึงออกจากหมู่บ้านไปประกอบอาชีพรับจ้างนอกพื้นที่

1.3 ระยะที่สาม เป็นช่วงการรณรงค์การทำตาล ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550 - 2564 จากวิกฤติตาลห้วยกรด ผู้นำชุมชนเริ่มเห็นถึงความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นตาลโตนดที่ทำให้คนห้วยกรดมีอาชีพสร้างรายได้มาในอดีต และเริ่มตระหนักถึงปัญหาการสูญเสียภูมิปัญญาท้องถิ่นตาลโตนด จำเป็นต้องอนุรักษ์เพื่อรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นตาลโตนด

ให้คงอยู่กับชาวห้วยกรดและมีการถ่ายทอดเพื่อสืบสานภูมิปัญญาตาลไปยังคนรุ่นหลัง กอปรกับการทำนาก่อนนี้สิ้นแก่เกษตรกร จากการต้องซื้อปุ๋ย ยาฆ่าแมลง สภาพที่ดินเสื่อมโทรม เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับอาชีพทำตาล ที่แม้จะไม่สามารถทำได้ทั้งปี แต่มีต้นทุนค่าใช้จ่ายไม่มากเมื่อเทียบกับอาชีพทำนา จากเหตุผลดังกล่าว ผู้นำชุมชน และชุมชนจากหมู่บ้านทั้ง 9 หมู่บ้านในตำบลห้วยกรด จึงได้ร่วมรณรงค์อนุรักษ์ตาลโตนดห้วยกรด โดยให้มีการปลูกตาลในพื้นที่สาธารณะเพิ่มมากขึ้น

บุคคลสำคัญที่มีบทบาทในการอนุรักษ์ตาล คือ นายวิชาญ จัยแจ้ง ปราชญ์ชาวบ้านด้านตาลโตนด อดีตผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 9 นายสนอง ทองปาน อดีตผู้อำนวยการโรงเรียนวัดจันทร์ นายสง่า โพธิ์กลีบ อดีตผู้อำนวยการโรงเรียนห้วยกรดวิทยา และนายทวี สุนิมิตร ผู้นำท้องถิ่นในยุคนั้น ปัจจุบันต้นตาลที่ชุมชนร่วมกันปลูกมีอายุมากกว่า 10 ปี เริ่มเก็บผลผลิตจากต้นตาลได้ โดยมีจำนวนต้นตาลที่ปลูกดั้งเดิมและต้นตาลที่ปลูกหลังจากปี พ.ศ. 2549 เป็นต้นมา เพิ่มขึ้นทุกปี ปัจจุบันมีมากถึง 9,500 ต้น ส่งผลให้มีผู้ประกอบการอาชีพทำตาล และเก็บเกี่ยวผลผลิตจากตาลโตนดเพิ่มมากขึ้นจากจำนวน 15 ครัวเรือน เป็น 40 ครัวเรือน

2. องค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นตาลโตนดของชุมชนตำบลห้วยกรด เป็นการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นตาลโตนดห้วยกรดที่ได้จากการถอดองค์ความรู้ที่ฝังในตัวบุคคลที่เป็นผู้รู้เรื่องตาล แล้วตรวจสอบความถูกต้อง จากนั้นนำมาจัดกลุ่มตามการประกอบอาชีพทำตาล จำแนกตามลักษณะของภูมิปัญญาท้องถิ่นในมิติเชิงรูปธรรมและนามธรรม พบว่ามีลักษณะเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นในมิติเชิงรูปธรรมทั้งหมด ยกเว้นองค์ความรู้ภูมิปัญญาด้านระบบสังคม การจัดการธุรกิจชุมชน ที่เป็นองค์ความรู้ภูมิปัญญาในมิติเชิงนามธรรม โดยจำแนกออกเป็นองค์ความรู้ในด้านต่าง ๆ ดังนี้

2.1 องค์ความรู้ภูมิปัญญาการเพาะปลูกตาลโตนด เป็นการหาวิธีการแก้ปัญหาการขยายพันธุ์ตาล และพัฒนาต้นตาลให้เจริญเติบโตและให้ผลผลิตเร็วยิ่งขึ้น

2.2 องค์ความรู้ภูมิปัญญาการขึ้นตาล เป็นการปีนขึ้นไปบนต้นตาลเพื่อเก็บน้ำหวานจากดอกตาลหรือเก็บผลจากทะลายตาล การขึ้นตาลมีวิธีการเทคนิคที่เกิดจากการเรียนรู้ด้วยตนเอง จนเกิดความเชี่ยวชาญ

2.3 องค์ความรู้ภูมิปัญญาการเก็บน้ำหวานจากช่อดอกตาล เป็นการเก็บเกี่ยวผลผลิตจากดอกตาลเพศผู้และเพศเมียของต้นตาลที่อยู่ในวัยเจริญพันธุ์ซึ่งเป็นต้นตาล

ที่มีอายุตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป

2.4 องค์ความรู้ภูมิปัญญาการทำอุปกรณ์และการดูแลอุปกรณ์ทำตาล อุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ วัสดุในการทำตาลเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นของคนประกอบอาชีพทำตาล

2.5 องค์ความรู้ภูมิปัญญาการแปรรูปน้ำหวานจากดอกตาล เป็นภูมิปัญญาที่เกี่ยวข้องกับการนำน้ำหวานจากดอกตาล มาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ในรูปแบบต่าง ๆ

2.6 องค์ความรู้ภูมิปัญญาการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากต้นตาลโตนด เป็นภูมิปัญญาที่เกี่ยวข้องกับการนำส่วนต่าง ๆ ของต้นตาลโตนด ที่นอกเหนือจากน้ำหวานจากดอกตาลไปใช้ประโยชน์ในการประกอบอาชีพ เพื่อเสริมสร้างรายได้ให้กับครอบครัวและชุมชน

2.7 องค์ความรู้ภูมิปัญญาการค้าขายตาลโตนด เป็นภูมิปัญญาที่เกี่ยวข้องกับการผลิตและจำหน่ายผลผลิตและผลิตภัณฑ์จากตาลโตนด ได้แก่ เทคนิคการหาตลาด กลุ่มเป้าหมาย วิธีการได้มาของผลผลิตตาลที่นำมาจำหน่าย เทคนิควิธีการจัดการให้ผลผลิตมีคุณภาพ มีช่องทางจำหน่ายแก่ผู้บริโภค

2.8 องค์ความรู้ภูมิปัญญาการบริโภคตาลโตนด เป็นภูมิปัญญาที่เกี่ยวข้องกับการเลือกซื้อผลผลิตจากตาลโตนดที่มีคุณภาพจากแหล่งผลิตตาลและผลิตภัณฑ์จากตาล

2.9 องค์ความรู้ภูมิปัญญาด้านระบบสังคม การจัดการธุรกิจชุมชน เป็นองค์ความรู้ภูมิปัญญาที่เป็นความสัมพันธ์ระหว่างคนในสังคม และความสัมพันธ์ระหว่างคนกับทรัพยากรท้องถิ่นและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งแนวคิด โลกทัศน์ และทัศนคติ ระบบคุณค่าที่ดีที่มีต่อการเป็นองค์กรรวม หากพิจารณาตามความหมายขององค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นตาลโตนดห้วยกรด องค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านระบบสังคม การจัดการธุรกิจชุมชนเป็นภูมิปัญญาที่เป็นนามธรรม ซึ่งเป็นส่วนที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับความคิด ค่านิยม แนวคิด การดำเนินชีวิตที่อยู่เบื้องหลังภูมิปัญญาท้องถิ่นอื่นที่เป็นรูปธรรม

องค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นตาลโตนดของชุมชนตำบลห้วยกรดดังกล่าว มีความสำคัญและจำเป็นต้องอนุรักษ์ไว้ โดยเฉพาะองค์ความรู้ภูมิปัญญาการขึ้นตาลและการเก็บน้ำหวานจากช่อดอกตาลเพื่อให้ได้ผลผลิตเป็นน้ำตาลสดที่จะนำไปแปรรูปเป็นน้ำตาลโตนดห้วยกรด ซึ่งเป็นสินค้าที่มีชื่อเสียงและได้รับการคัดสรรเป็นผลิตภัณฑ์โอท็อประดับห้าดาวของตำบลห้วยกรด ภูมิปัญญาการขึ้นตาลและการเก็บน้ำหวาน

จากช่อดอกตาล เป็นภูมิปัญญาที่เกิดจากการเรียนรู้ลองผิดลองถูก สัมผัสความรู้ ความเชี่ยวชาญ ทักษะ และประสบการณ์ของเกษตรกรที่ประกอบอาชีพทำตาล ซึ่งนับวันมีแนวโน้มลดน้อยลงตามจำนวนของผู้ประกอบอาชีพสมควรได้รับการอนุรักษ์และสืบสานไปยังคนรุ่นหลัง

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยภูมิปัญญาท้องถิ่นตาลโดนดของชุมชนตำบลห้วยกรด อำเภอสรรคบุรี จังหวัดชัยนาท ประกอบด้วยบริบทภูมิปัญญาท้องถิ่นตาลโดนด และองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นตาลโดนด สามารถอภิปรายและสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. บริบทภูมิปัญญาท้องถิ่นตาลโดนดของชุมชนตำบลห้วยกรด อำเภอสรรคบุรี จังหวัดชัยนาท
ผลการศึกษาที่พบว่า ในช่วงเวลาวิกฤตที่จำนวนต้นตาลและอาชีพทำตาลมีจำนวนลดน้อยลงนั้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ พัชราวดี คำรอด (Khamrod, 2007) ที่กล่าวว่า จังหวัดชัยนาทมีการทำตาลเพียงสองตำบลคือ ตำบลห้วยกรด และตำบลห้วยกรดพัฒนา โดยมีผู้ประกอบอาชีพตาลรวมกันจำนวน 15 ครัวเรือนเท่านั้น เมื่อพิจารณาเฉพาะครัวเรือนที่ขึ้นตาลเพื่อเก็บน้ำหวานจากดอกตาลมาทำน้ำตาลโดนดห้วยกรด ซึ่งถือเป็นสินค้าโอท็อปของตำบลห้วยกรด พบว่าเหลือเพียง 13 ครัวเรือน เท่านั้น สิ่งนี้ยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ สุวัฒน์ เรืองศิลป์ (Ruangsil, 2009) ที่พบว่า มีการทำน้ำตาลโดนดน้อยลง อันเนื่องมาจากปัจจัยหลายประการ เช่น น้ำตาลทรายจากอ้อยได้รับความนิยม ขณะที่น้ำตาลโดนดไม่สามารถทำได้ทั้งปี อีกทั้งไม่สามารถรวมกลุ่มประกอบอาชีพได้ ขาดการส่งเสริมจากภาครัฐ มีโรงงานอุตสาหกรรมในพื้นที่ คนรุ่นใหม่ไม่นิยมอาชีพทำตาลเพราะเป็นอาชีพที่เสี่ยง ยิ่งกว่านั้น แม้ว่าจะมีการรณรงค์การปลูกตาลและมีผู้ประกอบอาชีพทำตาลเพิ่มขึ้นในช่วงระยะเวลาที่สาม นับจากปี 2550 - 2564 จนเพิ่มจำนวนการทำอาชีพตาลจาก 15 ครัวเรือน เป็น 40 ครัวเรือนก็ตาม แต่ผลจากจำนวนที่ลดลงของอาชีพทำตาลก็ส่งผลกระทบต่อไปยังการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นตาลโดนดห้วยกรด สิ่งที่ยังตอกย้ำความสำคัญของอาชีพตาลและภูมิปัญญาท้องถิ่นตาลห้วยกรดมากยิ่งขึ้น คือ ผลงานวิจัยของ รัตนพล ชื่นคำ และจริยา สุพรรณ (Chuenkha, & Suphan, 2019) ที่มีการจัดสรรภูมิปัญญาท้องถิ่นที่แสดงอัตลักษณ์โดดเด่นของจังหวัดชัยนาท พบว่ามีจำนวน 5 เรื่องหนึ่งในนั้น คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นวิถีตาลซึ่งมีอยู่เฉพาะ

อำเภอสรรคบุรี และอำเภอสรรพยาของจังหวัดชัยนาทเท่านั้น โดยผลการวิจัยยังแสดงให้เห็นว่า ภูมิปัญญาตาลโดนดเป็นภูมิปัญญาที่ประสบปัญหาผู้สืบทอดองค์ความรู้ในเรื่องการทำตาล มีเพียงการจดบันทึกและถ่ายทอดองค์ความรู้ในรูปแบบนิทรรศการที่พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติชัยนาทเท่านั้น

2. องค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นตาลโดนดของชุมชนตำบลห้วยกรด อำเภอสรรคบุรี จังหวัดชัยนาท
ภูมิปัญญาทั้งหมดประกอบด้วย ภูมิปัญญาที่สืบทอดกันมาแต่ดั้งเดิมและภูมิปัญญาที่มีการคิดต่อยอดเพื่อให้เหมาะสมกับบริบทสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป อีกทั้งเพื่อใช้ในการแก้ปัญหาและพัฒนาต่อยอดอาชีพการทำตาลโดนดห้วยกรด เช่น ภูมิปัญญาการแปรรูปน้ำหวานจากดอกตาลเป็นน้ำเชื่อมตาล หรือ ไซร์ป่น้ำตาลที่ห้วยกรดถือเป็นภูมิปัญญาเพื่อเพิ่มมูลค่าน้ำตาลสด โดยนำน้ำตาลสดมาเคี่ยวต่อจนกลายเป็นน้ำเชื่อมตาลที่มีกลิ่นหอมหวาน

ภูมิปัญญาการทำบันไดเหล็กเพื่อปีนขึ้นไปเก็บผลผลิตจากดอกตาลและทะลายตาล แทนการใช้พะองซึ่งขาดแคลนและเสี่ยงมากกว่า ภูมิปัญญาการปลุกตาลแบบสวนตาลนอกจากจะช่วยแก้ปัญหาการขึ้นตาล และการเจริญเติบโตของต้นตาลแล้ว ยังได้ประโยชน์ในแง่การปลูกพืชอื่นใต้ต้นตาลและทำเป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อการท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับภูมิปัญญาการปลุกตาลแบบสวนตาลที่ตำบลถ้ำรงค์ อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี (Jungmongkolsawat, 2011)

ภูมิปัญญาการพัฒนาผลผลิตจากตาลด้วยการแปรรูปน้ำตาลผงจากตาลโดนด เพื่อความสะดวกในการนำไปใช้ประโยชน์ที่หลากหลาย และเพิ่มมูลค่า สิ่งนี้สอดคล้องกับภูมิปัญญาการทำน้ำตาลผงที่อำเภอสีทิงพระ ที่นำน้ำตาลสดมาแปรรูปเคี่ยวให้เป็นน้ำตาลผง มีการใส่ผสมสด ถั่ว ลงไปให้เป็นท็อปปิ้งหรือลูกอมได้ (Kongsamran, Chitraniratan, Boonprakarn, & Khemakunasai, 2019) จะเห็นได้ว่าองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นตาลโดนดห้วยกรดมีการพัฒนาไปตามสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ เทคโนโลยี สังคม สิ่งนี้เป็นไปตามทฤษฎีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นพลวัต เปลี่ยนแปลงไปตามสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจสังคม เทคโนโลยีและวัฒนธรรม เพื่อให้ชุมชนสามารถดำรงชีวิตอยู่รอดและมีความมั่นคงยั่งยืน

เมื่อนำภูมิปัญญาตาลโดนดห้วยกรดมาเทียบเคียงกับภูมิปัญญาตาลโดนดจากพื้นที่อื่นของประเทศไทย พบว่า

มีลักษณะคล้ายคลึงกัน เช่น ภูมิปัญญาการเพาะตาล เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นตาลโตนดที่สำคัญ ช่วยแก้ปัญหา จำนวนต้นตาลและพัฒนาต้นตาลให้เจริญเติบโตได้ดียิ่งขึ้น สิ่งนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ อนงค์นาฏ จึงมงคลสวัสดิ์ (Jungmongkolsawat, 2011) ที่กล่าวว่า การเพาะตาลถือเป็น ภูมิปัญญาที่ช่วยแก้ปัญหาการลดลงของจำนวนต้นตาล หากปล่อยให้ต้นตาลเกิดเองตามธรรมชาติ จะทำให้ได้ ต้นตาลที่แข็งแรงและเจริญเติบโตรวดเร็วยิ่งขึ้น ส่วน ภูมิปัญญาการทำมิดปาดตาล คนขึ้นตาลในพื้นที่จังหวัด เพชรบุรีใช้มิดที่ทำจากเหล็กแหลมเพราะมีความทนมากกว่า เหล็กชนิดอื่น และต้องคมพอที่จะปาดวงตาลหรือปลีตาล ให้ขาดภายในครั้งเดียวซึ่งจะทำให้ช่อดอกตาลไม่ช้ำ และ ต้องคอยรับมิดให้คมอยู่เสมอ (Charonpol, 2007) ซึ่งเป็น ภูมิปัญญาของคนขึ้นตาลและคนทำเตาเคียวตาลที่ห้วยกรด เช่นกัน มีการใช้เตาดินเพราะเป็นเตาที่ทนความร้อนได้ดี เหมาะสำหรับเคียน้ำตาลโตนดซึ่งจะต้องใช้เวลาในการ เคียวเป็นเวลานาน

ภูมิปัญญาการแปรรูปน้ำหวานจากดอกตาลเป็นน้ำเชื่อมตาล หรือ ไชรปน้ำตาล มีวิธีการคล้ายคลึงกันในแต่ละท้องที่ เช่น อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา ใช้วิธีการนำน้ำตาลสดมา เคียวให้มีความเข้มข้นตามอัตราส่วน 8:1 คือ น้ำตาล 8 ส่วน เคียวให้เหลือ 1 ส่วน เรียกว่า “น้ำผึ้งเหลว” สามารถนำไป ประกอบอาหารหรือทำขนมได้อีกมากมาย เป็นผลิตภัณฑ์ ของชุมชนของอำเภอสทิงพระที่มีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับ พ่อค้าแม่ค้ามารับซื้อถึงที่บ้าน (Kongsamran et al., 2019) ส่วนภูมิปัญญาการเก็บน้ำหวานจากดอกตาลด้วยการใช้ น้ำโคลนหรือน้ำขุ่น เป็นภูมิปัญญาที่คนขึ้นตาลในพื้นที่อื่น มีการปฏิบัติเช่นกัน เช่น การใช้น้ำสะอาด บางพื้นที่ใช้น้ำโคลน หรือน้ำต้มเป็นส่วนผสม (Ruangsil, 2009; Kaensap, 2009) นอกจากนี้ยังมีภูมิปัญญ่อีกหลายอย่าง ที่มีเทคนิควิธีการ ที่คล้ายคลึงกัน แต่มีการเรียกชื่อแตกต่างกัน เช่น ภูมิปัญญา การขึ้นต้นตาลแบบการโอบตาลเป็นภูมิปัญญาการขึ้นตาล แบบดั้งเดิม ซึ่งยังคงมีการปฏิบัติในพื้นที่ทำตาลจนถึง ปัจจุบัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวัฒน์ เรืองศิลป์ (Ruangsil, 2009) ที่พบว่า คนทำตาลในจังหวัดสงขลาขึ้นต้นตาลโดยไม่ใช้พะองเช่นกัน โดยเรียกว่า “การโอบทัด” เป็นการ ใช้ ปลอกเชือกคล้องเท้าเพื่อให้โอบกระชับกับลำต้นแล้วปรับขึ้น เป็นจังหวะ รวมถึงเทคนิคการขึ้นตาลที่ใช้เข็มขัดแบบ ทหารพรานหรือใช้หมวกป้องกันตัวแมลงหรือผึ้งต่อยซึ่งเป็น เทคนิคที่คนขึ้นตาลห้วยกรดบางคนใช้เช่นกัน ภูมิปัญญาการ

นวดดอกตาลที่มีเทคนิคการนวดที่หลากหลายแล้วแต่ ความถนัดของคนทำตาลห้วยกรดแต่ละคน เช่น การรีดลูกนวด เป็นต้น สิ่งนี้คล้ายคลึงกับการนวดตาลในพื้นที่อื่น เช่น เทคนิคของการนวดตาลที่จังหวัดเพชรบุรี มีวิธีการนวดตาล ที่จะได้น้ำหวานจากดอกตาลที่หลากหลายและมีชื่อเรียกต่างกัน เช่น วิธีเหลากลม เหลาโม่ง ชัดสนับ เหลาเหลียง ตีลูก เป็นต้น (Kamnuansin, 2016)

การที่ภูมิปัญญาท้องถิ่นตาลโตนดมีความคล้ายคลึงกัน เช่นนี้ เป็นผลสืบเนื่องจากการปลูกตาลในหลายพื้นที่ โดยเฉพาะจังหวัดที่เป็นเมืองท่าเก่า โดยปลูกมากที่สุด ที่คาบสมุทรสทิงพระ จังหวัดสงขลา จังหวัดเพชรบุรี จังหวัด ชัยนาท ต่อมามีการขยายไปทุกพื้นที่ทั่วประเทศภาคส่วน ในประเทศไทย เช่น จังหวัดฉะเชิงเทรา จังหวัดศรีสะเกษ จังหวัดสุโขทัย จังหวัดนครปฐม จังหวัดปทุมธานี เป็นต้น จึงเกิดการแลกเปลี่ยน และนำภูมิปัญญาของท้องถิ่นอื่นมา ประยุกต์ร่วมด้วย

จากผลการวิจัยและการอภิปรายผล สรุปได้ว่า บริบท ภูมิปัญญาท้องถิ่นตาลโตนดและองค์ความรู้ภูมิปัญญา ท้องถิ่นตาลโตนดของตำบลห้วยกรด เมื่อพิจารณาตาม บริบทที่มาของภูมิปัญญาท้องถิ่น จะเห็นได้ว่า ภูมิปัญญา เกิดขึ้นเพื่อให้คนเอาตัวรอดในการใช้ชีวิตและประกอบอาชีพ โดยในเบื้องต้น ชุมชนใช้ภูมิปัญญาตาลโตนดเพื่อการ แก้ปัญหาการดำรงชีพตามพื้นฐานปัจจัย 4 เป็นภูมิปัญญา ในส่วนที่เป็นรูปธรรม ดังจะเห็นจากองค์ความรู้ภูมิปัญญา การขึ้นตาล การสร้างอุปกรณ์ทำตาล เพื่อเก็บน้ำหวานจากตาล เก็บผลผลิตมาแปรรูปเพื่อใช้ในการบริโภคในครัวเรือน ต่อมามีการใช้ภูมิปัญญาในการขยายพันธุ์ตาล พัฒนาการ เพาะปลูกเพื่อให้ตาลมีผลผลิตที่มากขึ้น จากนั้นจึงค่อย ๆ ต่อยอดภูมิปัญญาตาลโตนดเพื่อเป็นการเสริมสร้างรายได้ ดังจะเห็นจากภูมิปัญญาการแปรรูปผลิตภัณฑ์ตาล เป็น ภูมิปัญญาตาลโตนดที่เป็นการสร้างสรรค์ผลงานศิลปกรรม พื้นบ้าน การจรรโลงใจ งานสิ่งประดิษฐ์ ช่างฝีมือ และท้ายสุด เป็นภูมิปัญญาที่เป็นนามธรรม ในรูปทูลทางสังคมและ วัฒนธรรมด้านตาลโตนด ดังเห็นได้จากการที่ชุมชนตำบล ห้วยกรดมีผู้รู้ ผู้นำตามธรรมชาติ ปราชญ์ชาวบ้านด้านตาล มีการรวมกลุ่มทำอาชีพตาล การจัดตั้งศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจ พอเพียงเพื่อการอนุรักษ์ตาลโตนด เพื่อเป็นสถานที่เรียนรู้ และถ่ายทอดอาชีพตาล โดยภูมิปัญญาท้องถิ่นตาลโตนด ทั้งในส่วนรูปธรรมและนามธรรมดังกล่าวมีการสั่งสม สืบทอด และถ่ายทอดไปยังคนรุ่นหลัง และซึมซับสู่วิถีการเป็นอยู่และ

ทำมาหากินของชุมชนจนกลายเป็นภูมิปัญญาตาลโตนดที่เป็นภูมิปัญญาเฉพาะในท้องถิ่นตำบลห้วยกรด

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปประยุกต์ใช้

1. จังหวัดชัยนาท สนับสนุนผลิตภัณฑ์ตาลโตนดให้เป็นผลิตภัณฑ์ส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน
2. อำเภอสรรคบุรี นำองค์ความรู้ภูมิปัญญาไปถ่ายทอดให้ประชาชนในตำบลอื่น ๆ เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจความภาคภูมิใจ เช่น โรงเรียน หน่วยงานท้องถิ่นในจังหวัดชัยนาท เป็นต้น และถ่ายทอดแก่เยาวชนเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในมรดกภูมิปัญญาท้องถิ่นตาลโตนด
3. เทศบาลตำบลห้วยกรด
 - 3.1 ใช้เป็นข้อมูลและเครื่องมือในการวางแผนแก้ปัญหาพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนเพื่อให้ชุมชนนำไปจัดการตนเองโดยองค์ความรู้ภูมิปัญญาได้อย่างยั่งยืน
 - 3.2 เผยแพร่องค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นตาลโตนดในระดับชุมชนตำบล เพื่อช่วยสร้างความภาคภูมิใจและความหวงแหนในมรดกภูมิปัญญาหลอมรวมความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของชุมชน ทำให้ชุมชนเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้
 - 3.3 หนุนแรงค์ให้้องค์ความรู้ภูมิปัญญาตาลโตนดและเผยแพร่ให้เยาวชนเกิดความรักความผูกพันหวงแหนภูมิปัญญาซึ่งถือเป็นการพัฒนาชุมชนให้มีการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมระหว่างนักวิจัยชาวบ้านและภาครัฐ
 - 3.4 ส่งเสริมให้ผู้ผลิตตาลมีที่ดินเป็นของตนเองเพื่อการเพาะปลูกตาล
 - 3.5 สื่อสารองค์ความรู้ภูมิปัญญาในรูปการสื่อสารผ่านช่องทางต่าง ๆ เพื่อสร้างการรับรู้ถึงประโยชน์ของการอนุรักษ์ตาล โดยอาจแบ่งภูมิปัญญาออกเป็นการแปรรูป เช่น กลุ่มใบตาล กลุ่มลูกตาล กลุ่มน้ำตาล กลุ่มไม้ตาล เป็นต้น

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. การพัฒนาหลักสูตรชุมชน ตาลโตนดเพื่อการส่งเสริมอาชีพและอนุรักษ์ตาลโตนดของชุมชน
2. การเปรียบเทียบรายได้และคุณภาพชีวิตของครัวเรือนที่มีการทำตาลเป็นหลักและครัวเรือนที่ทำตาลเป็นอาชีพเสริม
3. การรวบรวมภูมิปัญญาตาลโตนดหมวดต่าง ๆ เช่น อาหาร ยา สมุนไพร เป็นต้น
4. การศึกษาและพัฒนาตาลโตนดให้เป็นผลิตภัณฑ์ชุมชนเนื่องจากสัมพันธ์กับวิถีชุมชนและมีศักยภาพที่จะฟื้นฟูได้

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเรื่องการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นตาลโตนดเพื่อการจัดการตนเองของชุมชนตำบลห้วยกรด อำเภอสรรคบุรี จังหวัดชัยนาท เป็นโครงการวิจัยที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย ประจำปี 2563 จากสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

References

- Charonpol, Mongkorn. (2007). **An Experiment on Creation of the Strategy in marketing Promotion of Thanot Palm Sugar Cooperatives' Product in Ban Dong Huang Luang Ban Tan Subdistrict Ban Lat District Phetchaburi Province** (การทดลองสร้างยุทธศาสตร์การส่งเสริมตลาดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของกลุ่มตาลโตนด บ้านดงห้วยหลวง ตำบลบ้านทาน อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี). Master's dissertation, Phetchaburi Rajabhat University, Phetchaburi, Thailand.
- Chuenkha, Rattanaphon, & Suphan, Jariya. (2019). **Traditional Knowledge in Chai Nat Province for Sustainable Tourism Promotion and Value Creation of Local Products** (ภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดชัยนาทกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนและสร้างคุณค่าให้แก่ผลิตภัณฑ์ชุมชน). Bangkok: Thailand Research Fund.
- Huai Krot Subdistrict Municipality. (2017). **Four-year Development Plan (2018-2021) for Huai Krot Subdistrict Municipality** (แผนพัฒนาท้องถิ่นสี่ปี (พ.ศ. 2561 - 2564) ของเทศบาลตำบลห้วยกรด). Chai Nat: Huai Krot Subdistrict Municipality.
- Juijang, Wichan, A local philosopher in palm tree. Interview, August 9, 2021.
- Jungmongkolsawat, Anongnard. (2011). **The Sugar Palm Plantation Learning and Professional Training Centre** (โครงการสวนตาลแหล่งเรียนรู้เพื่อเผยแพร่และฝึกอาชีพคนทำตาลโตนด). Master's dissertation, Kasetsart University, Bangkok, Thailand.
- Kaensap, Phramahaprayut. (2009). **Local Wisdom and The Development of Palm Sugar Products in**

- Phetchaburi province (ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ตาลโตนดจังหวัดเพชรบุรี).** Master's dissertation, Mahasarakham University, Mahasarakham, Thailand.
- Kamnuansin, Sunee. (2016). **An In-depth Study of Phetchaburi People's Local Knowledge of Palmyra Palm through Terminology (การศึกษาภูมิรู้เรื่องตาลของคนเพชรบุรีผ่านระบบคำ).** Phetchaburi: Faculty of Management Science, Silpakorn University.
- Khamrod, Patcharawadee. (2007). **Sustainability of Palm Sugar Production Chainat Province (ความยั่งยืนของการผลิตน้ำตาลโตนดจังหวัดชัยนาท).** Master's dissertation, Mahidol University, Nakhon Pathom, Thailand.
- Kongsamran, Phaniphak, Chitraniratan, Nathaphong, Boonprakarn, Kettawa, & Khemakunasai, Pornphan. (2019). **Wisdom of Making Palm Sugar Products for Enhancing Food Security under the Way of Life of Palm Sugar in Sathing Phra District, Songkhla Province (ภูมิปัญญาการทำผลิตภัณฑ์จากตาลโตนดเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงทางอาหารภายใต้วิถีโหนดในอำเภอสังขละ จังหวัดสงขลา).** Paper presented at **The 10th National and International Hat Yai Academic Conference (การประชุมมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 10 มหาวิทยาลัยหาดใหญ่),** Songkhla: July 12-13
- Nokkaew, Jutharat. (2021a). **A Study of Palmyra Palm as Local Wisdom for Self-Management Community in Huai Krot Subdistrict, Sankhaburi District, Chai Nat Province (การศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นตาลโตนดเพื่อการจัดการตนเองของชุมชนตำบลห้วยกรด อำเภอสรรคบุรี จังหวัดชัยนาท).** Bangkok: Research and Development Institute, Chandrakasem Rajabhat University.
- Nokkaew, Jutharat. (2021b). **Local Wisdom of Thai Palm Sugar: Synthesis of Knowledge from Research (ภูมิปัญญาท้องถิ่นตาลโตนดของไทย : การสังเคราะห์องค์ความรู้จากงานวิจัย).** *TLA Bulletin*, 65(1): 35-56.
- Ruangsil, Suwat. (2009). **The Conversation of the Local Wisdom about Palm Sugar Production: A case Study of Ban Laem-Wang in Songkha Province (การอนุรักษ์ภูมิปัญญาชาวบ้านในการทำน้ำตาลโตนด : กรณีศึกษาบ้านแหลมวัง จังหวัดสงขลา).** Master's dissertation, Sukhothai Thammathirat Open University, Nonthaburi, Thailand.
- Tawornatiwas, Staporn. (2007). **Development to Disseminating Ta-Node Palm Sugar Technology to Improve the Quality and Product Capabacity (การพัฒนาและถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับเตาเคี่ยวตาลโตนดเพื่อยกระดับคุณภาพและความสามารถในการผลิต ตำบลห้วยกรด อำเภอสรรคบุรี จังหวัดชัยนาท).** Bangkok: Research and Development Institute, Chandrakasem Rajabhat University.